

„BOHEMI IN ROMA“ ANEB ČESKÉ ŠLÉPĚJE VE „VĚČNÉM MĚSTĚ“

J a n K u m p e r a

*„Město jediné, město úžasné!
Město, kde jsou soustředěny dějiny celého lidstva“*

Josef Svatopluk Machar, Řím 1921, s.7.

Macharův citát není jen básnickou licencí, neboť ve své podstatě vsutku platí, a to i pro české dějiny. Vzpomeňme jen letmo jedinečnou hodnotu bohemikálních písemností ve vatikánském archivu, které poprvé prozkoumal a pro poznání starší české historie použil František Palacký! Předmětem tohoto článku není však soupis bohemik v římských archivech a knihovnách, jeho cíl sleduje jiné české stopy. Půjde totiž o - alespoň částečné - postižení neviditelných doteků Říma s českou kulturou a dějinami, o zachycení časových i osobních souřadnic v tisíciletém toku historie. Impulzem k napsání tohoto článku byly výběrové exkurze katedry historie do Říma, pořádané autorem příspěvku pravidelně a každoročně od roku 1996 pro posluchače Západočeské univerzity, zejména pak pro studenty dějepisu a humanitních oborů. Předložený přehled je určen především studentům a budoucím pedagogům jako metodický a studijní materiál, nicméně užitečné informace může poskytnout jak učitelům dějepisu, literatury i výtvarné kultury, tak všem zájemcům o cesty za poznáním evropské kultury. Proto byl také tento článek zařazen do sborníku katedry historie jako de facto didaktická příloha.

1. Řím v českých souvislostech

Řím, „Roma - urbs aeterna“, představuje mezi evropskými velkoměsty jedinečný kulturně-historický fenomén. Nejen bezkonkurenční koncentrací, kvantitou i kvalitou památek stavebních, malířských a sochařských, nýbrž též

dějinnou hloubkou a závažností. Pro západní křesťanství byl papežský Řím (a částečně i zůstává) středem duchovního světa a všeobjímající pravé apoštolské církve katolické. Proto se i vůči Římu a v odporu proti němu vymezovala reformační hnutí - od českých husitů až po Luthera a Kalvína v 16.století. Také pro český středověký stát a český národ, který se v 10. století definitivně přimkl k latinskému Západu, měl Řím zásadní význam. Již na úsvitu českých dějin, ještě v době Velké Moravy, byl Řím svědkem návštěv řeckých misionářů a slovanských věrozvěstů, Konstantina a Metoděje, a snahy obou bratrů prosadit staroslověnštinu jako liturgický jazyk na Moravě a u Slovanů vůbec. Jejich úsilí o smíření a symbiózu křesťanského Západu a Východu však (nejen) v případě českomoravského prostředí neuspělo a „římská“ latina v našem církevním prostředí staroslověnštinu do 11. století zcela vytlačila. Řím se tedy i pro Čechy stává jedinou církevní metropolí.

V prvních staletích vzájemných česko-římských styků naprosto jednoznačně převládají mezi českými návštěvníky církevní hodnostáři a poutníci, plnicí zhusta samozřejmě i diplomatické úkoly. Takovými osobnostmi byli mnozí pražští biskupové a arcibiskupové, od Slavníkovce sv. Vojtěcha až nebohého Jan z Jenštejna, který dožil v římském exilu po roztržce s Václavem IV. Do Říma se s Jenštejnem podíval r. 1390 i jeho generální vikář dr. Johánek z Pomuku, nedlouho po návratu z Říma v Praze zavražděný a o 336 let později v Římě svatořečený jako sv. Jan Nepomucký. „Věčné město“ vidělo v období středověku i mnohé české šlechtice a bojovníky, z nichž ve válečném řemesle zvláště vynikli vojáci Vratislava II., kteří r. 1083 svou ztečí římských hradeb pomohli císaři Jindřichovi IV. dobýt Řím v jeho válce s papežem Řehořem VII. Podobně naháněli hrůzu římským obyvatelům čeští válečníci při tažení císaře Lothara roku 1132. Přicházeli sem ovšem i čeští rytíři s úmysly mírumilovnými - byl mezi nimi i zbožný velmož Hroznata, zakladatel premonstrátských klášterů

v Teplé a Chotěšově. Mírumilovným, diplomatickým způsobem „dobył“ Řím i český a římský král Karel IV., korunovaný zde r. 1355 slavnostně na císaře Svaté říše římské. Ten se později výrazně zasloužil o návrat papežů z Avignonu zpět do Říma.

V 15. – 16. století frekvence českých návštěv v Římě prudce poklesla, neboť papežský Řím se postavil negativně k Janu Husovi a jeho pokusu o nápravu církve. Vzájemná neláska mezi husitskou většinou českého národa a „římským Babylonem“ se poté prohloubila i aktivní účastí papežů při organizování protičeských křížových výprav. Na tom jen málo změnilo 16. století, kdy se v Čechách prosadil protestantismus a z Říma naopak vychází protireformační úsilí, prosazované v Čechách a na Moravě prvními českými jezuiti, vyškolenými v Římě.

Je jistým paradoxem končícího středověku a začínajícího novověku, že právě v okamžiku vítězství „Říma“ nad českou „herezí“ (na počest vítězství katolické protireformace na Bílé hoře byl dokonce zasvěcen jeden z nejkrásnějších římských kostelů Panně Marii Vítězné), dochází v Česko – římských stycích k obratu. Od 17. století totiž přibývá mezi návštěvníky Říma českých umělců a mužů kultury vůbec. Ti pak v návštěvnické struktuře během 18. a 19. století zcela převládli.

Počínaje Karlem Škrétou, původně protestantským vyhnanecem z vlasti, přes velkého mistra dláta M. B. Brauna, až po mistra kružítky K. I. Dientzenhofera, se Řím stává novou, tentokrát výtvarnou Mekkou a místem inspirace a studia. Češi jakoby v éře baroka dohánějí, co zameškali v době renesance - i proto má české baroko (v architektuře, sochařství i malířství) výrazný „římský“ ráz. Papežský mecenát a kulturní vstřícnost však lákala Čechy i k dlouhodobým pobytům - zvláště hudebníci jako třeba „božský Čech“ Mysliveček či Černohorský našli v Římě druhý domov.

Ještě přitažlivěji působí Řím v 19. století - s jistou nadsázkou lze říci, že není snad významného českého umělce, který by Řím nenavštívil. Plejádu slavných jmen přesvědčivě dokládá přiložený abecední souhrn slavných českých návštěvníků Říma - najdeme zde malíře Tkadlíka a Hellicha, Václava a Josefa Mánese, Liebschera, Mikoláše Alše, Ženíška i Vojtěcha Hynaise či sochaře Levého a Schnircha, stejně jako velmistry české architektury Barvitia, Hlávku, Zítka, Fantu, Schulze a Kotěru. Řím se stal českému prostředí také bližší a dostupnější výstavbou železničního spojení, jehož oblibu zatlačila teprve v nejnovějším období doprava autobusová a letecká. Uplynulé 20. století tyto návštěvnické trendy z Čech a Moravy ještě zvýraznilo, kromě běžných poutníků a turistů stoupl mezi návštěvníky i počet českých spisovatelů, kteří své dojmy dokázali literárně - více či méně působivě - vyjádřit ve svých knihách (romantizující Zeyer, mystický Durych i protiklerikální J.S.Machar, hloubavý Kalista, úsměvný Karel Čapek, ale také bystrí pozorovatelé života Jan Werich či Miroslav Horníček). Objevily se i skvělé uměleckohistorické cestopisy, mezi nimiž vyniká zvláště zpracování Jaromíra Neumanna. Obdiv českých návštěvníků vyvolávalo jak dochované antické dědictví (s nadšením a obdivem o něm psali zakladatel Sokola Miroslav Tyrš i volnomyšlenkář Machar), tak římské baroko. České vědě se také otevřelo bohatství vatikánských archivů a dalších knihoven, do kterého jako první Čech pronikl již zmiňovaný „otec českého dějepisu“ František Palacký již roku 1837.

Řím byl i svědkem při zrození novodobé československé státnosti - v lednu 1917 zde jednal Edvard Beneš s italskou vládou o zřízení čs. legií v Itálii a 24. května 1918 tu byla při přehlídce čs. legionářů před Kapitolem (za přítomnosti M. R. Štefánika) poprvé vzdána vojenská pocta naší národní hymně Kde domov můj.

Závěrem je však třeba zdůraznit, že Řím ani s nástupem „světského“ novověku neztratil svou duchovní, křesťanskou přitažlivost pro české křesťany, zvláště katolického vyznání. Ba naopak! Zvláště v dobách komunistické izolace našeho národa se stal Řím symbolem křesťanské evropské civilizace a jejích hodnot - zásluhu na tom nepochybně mělo a má české vysílání Vatikánského rozhlasu, zahájené již v r.1947, česká kolej Nepomucenum i římské působení českých katolických exulantů včele s plzeňským rodákem, arcibiskupem a kardinálem Josefem Beranem. Právě tento skvělý člověk pomohl svým úsilím o lidská práva i o rehabilitaci Jana Husa překonat částečnou nedůvěru nekatolické části českého národa vůči papežskému Římu. Jistě tomu napomohlo i změněné duchovní klima v samotném Vatikánu. Proces otvírání světu a důraz na svobodu a lidskou důstojnost, zahájený památným druhým vatikánským koncilem v r. 1965, našel své završení v pontifikátu Jana Pavla II., který si, a to zdaleka nejen pro svůj slovanský původ, získal přízeň a úctu českého národa bez ohledu na konfesijní příslušnost. V dobách totality se stal nadějí na změnu stejně jako jeho český duchovní protějšek a důstojný Beranův nástupce, pražský arcibiskup František kardinál Tomášek. Je téměř symbolické, že společné úsilí obou zmíněných osobností vyvrcholilo svatořečením sv. Anežky České v Římě pět dní před 17. listopadem 1989. Po znovunabytí svobody se stal Řím pro Čechy prvořadým návštěvnickým magnetem a široká náruč „věčného města“ bude nepochybně otevřena českým poutníkům, studentům i uměnímilovným návštěvníkům také v nadcházejícím novém miléniu. Těm všem je určen tento článek, který by měl, alespoň v omezeném rozsahu, napomoci historické orientaci ve vývoji česko-římských kontaktů a souvislostí.

Poznámka: Autor, prof. PhDr. Jan Kumpere z katedry historie Západočeské univerzity v Plzni, čerpal ze standardních encyklopedických a biografických příruček a také z literárních děl, uvedených v abecedním přehledu českých návštěvníků v Římě. Z mnoha průvodců má největší informační hodnotu (také o

ohledem na české vazby) kniha Cesty po Římě, sestavená Jaromírem Ryskou za spolupráce Vojtěcha Hrubého a Jaroslava V. Polce (3. vydání Řím 1991) a publikace Jany Koudelkové Česká zastavení v Římě (Praha 2000).

2. Římskočeské otisky v časové ose

868 - papež Hadrián IV. posvětil v kostele S.Maria Maggiore staroslověnské liturgické knihy, připravené bratry Metodějem a Konstantinem (ten + 869 v Římě)

870 - Metoděj ustanoven panonským arcibiskupem a vyslán zpět na Velkou Moravu

988-92 a 995-96 - římské pobyty 2.pražského biskupa Vojtěcha

1039 - zamítnutí žádosti Břetislava I. o zřízení pražského arcibiskupství (kvůli stížnosti Poláků na vyloupení Hnězdna)

1080 - papež Řehoř VII. zamítl žádost Vratislava II. o povolení slovanské liturgie

1083 - čeští vojáci Vratislava II. (v rámci tažení císaře Jindřicha IV.) dobyli Řím

1132 - české vojsko opět v Římě (tentokrát 300 jezdců pod vedením knížete Jaromíra jako součást výpravy císaře Lothara)

1204 - svatořečení sázavského opata Prokopa Inocencem III., téhož roku jednání s poselstvem Přemysla Otakara I. Papež jej sice uznal českým králem, ale jeho žádosti o zřízení pražského arcibiskupství nevyhověl.

1355, 5. dubna - římská korunovace Karla IV. na císaře Svaté říše římské

1368 - druhá císařská jízda Karla IV., císařská korunovace jeho manželky Alžběty Pomořanské

1378 - Urban VI. jmenoval pražského arcibiskupa Jana Očka z Vlašimi prvním českým kardinálem

1420, 1. března - Martin V. vyhlásil první křížovou výpravu proti husitům

1433, 31. května - Zikmund Lucemburský korunován na římského císaře

1462 - Pius II. při jednání s poselstvem krále Jiřího Poděbradského nejen odmítl potvrdit kompaktáta (tj. předchozí dohodu z r.1436 o autonomii české kališnické církve), ale prohlásil je za zrušená

1466 - Pavel II. sesadil Jiřího z Poděbrad jako kacíře z trůnu a vyhlásil proti Čechům křížovou výpravu

1564 - Pius IV. povolil v Čechách a na Moravě přijímání pod obojí (tj. uznal kompaktáta z r.1436)

1622 - kostel Obrácení sv. Pavla přejmenován na počest katolického vítězství v bitvě na Bílé hoře na kostel P. Marie Vítězné a umístěn zde obraz Madony strakonické (v sakristii čtyři olejomalby z první třetiny 17.století s jednotlivými fázemi bělohorské bitvy)

1729, 19. března - Benedikt XIII. svatořečil Jana Nepomuckého

1837 - studijní pobyt Františka Palackého (výzkum bohemikálních fondů vatikánských archivů)

1880 - Lev XIII. vyzdvihl dílo Cyrila a Metoděje a rozšířil jejich svátek na celou církev

1917, leden - jednání Edvarde Beneše s italskou vládou o ustavení čs.legií v Itálii

1918, 24. května - slavnostní přehlídka a předání praporu 6.čs.divizi před Kapítolem za přítomnosti M. R. Štefánika

1927 - urovnání vztahů mezi Vatikánem a ČSR (podepsán tzv. modus vivendi)

1929 - vysvěcení Nepomucena, koleje pro bohoslovce z Československa, zde bohatá výtvarná výzdoba. V kolejní kapli moderní freska s Kalvárií a českými světcí Vojtěchem, Janem Nepomuckým a Cyrilem a Metodějem, ve vitrážích oken Jan Nepomuk Neumann, Jan Sarkander, Prokop, Zdislava, Ludmila a Anežka Česká. V nově zřízené poutnické kapli kopie středověkého votivního obrazu se sv.Václavem uprostřed a sv.Prokopem a Vojtěchem po stranách a s klečícími donátory Karlem IV. a Janem Očkem z Vlašimi (původně umístěn v kapli sv.Václava ve svatopetrském chrámu). U vchodu do Nepomucena bronzová bysta kardinála Berana z r. 1999.

1934 - na římském mistrovství světa v kopané získali Čechoslováci stříbrnou medaili (po porážce ve finále s Itálií 1:2)

1938 - Pius IX. odsoudil na den sv.Václava mnichovskou dohodu

1947, 14. prosince - zahájení českého vysílání Vatikánského rozhlasu

1948 - zrušen Český historický ústav v Římě

1949 - v Římě založena česká Křesťanská akademie

1960 - výrazné úspěchy čs.sportovců na XVII. OH v Římě (zlato: gymnastka Eva Bosáková, boxer Bohumil Němeček a veslaři Vácav Kozák a Pavel Schmidt, stříbro: atletka Dana Zátopková v hodu oštěpem a družstvo sportovních gymnastek ve víceboji, bronz: boxér Josef Němec, zapásník Bohumil Kubát a veslaři osmy s kormidelníkem)

1963 cyrilometodějské oslavy - znovuuložení ostatků sv.Cyrila (Konstantina) do baziliky S.Clemente

1965, 22. února - jmenování pražského arcibiskupa Josefa Berana kardinálem

1965 - druhý vatikánský koncil za účasti kardinála Berana a apoštolského administrátora Františka Tomáška

1968 - z iniciativy kardinála Berana zakoupen v ulici Via delle Fornaci dům, ve kterém zřízeno České poutnické středisko Velehrad

1969, 17. května - v Nepomucenu zemřel kardinál Beran, pohřben v kapli vatikánské krypty

1973 - Pavel VI. jmenoval litoměřického biskupa Štěpána Trochtu kardinálem (+ 1974)

1977 - svatořečení Jana Nepomuka Neumanna, rodáka z Prachatic, František Tomášek jmenován kardinálem

1980 - Jan Pavel II. prohlásil sv.Cyrila a Metoděje za patrony Evropy

1989, 12.listopadu - svatořečení blahoslavené Anežky České Janem Pavlem II. a za účasti kardinála a pražského arcibiskupa Františka Tomáška

3. Češi v Římě v abecedním přehledu

(Nejsou zde myšleni Češi v úzce etnickém či zemském smyslu, ale také Moravani i osobnosti v českém prostředí naturalizované)

sv.Adalbert - viz **sv.Vojtěch**

Aleš Mikoláš - 1879 studijní pobyt na doporučení komise pro výzdobu Národního divadla v Praze

Alžběta Pomořanská, žena císaře a krále Karla IV. - 1.11.1368 korunována ve svatopetrské bazilice na římskou císařovnu

sv. Anežka Česká - kanonizace 12. 11. 1989 Janem Pavlem II. za účasti kardinála Tomáška a asi 10 000 českých poutníků z domova i z ciziny, ještě jako blahoslavená zpodobněna v historizující malbě na stropě kostela S.Maria dell'Anima a též v moderní vitráži v kolejnií kapli Nepomucena

Baarová Lída, herečka - 1942-43 a znovu 1949-58 natáčení v římských ateliérech Cinecitta

Beneš Edvard - leden 1917: přijel do Říma jako generální tajemník Československé národní rady k jednání s italskou vládou o československém odboji

Bosáková Eva, gymnastka - 1960 zlato na kladině na XVII.OH v Římě

Antonín Brus z Mohelnice, pražský arcibiskup (první od husitských válek) - 1564 vyjednal u Pia IV. povolení přijímání pod obojí v Čechách a na Moravě

Barvitijs Antonín, architekt - 1854-67 (podíl na restauraci Benátského paláce), spřátelil se zde se sochařem Václavem Levým (viz)

Beran Josef, pražský arcibiskup (od 1946) a kardinál (od 1965) - při návštěvě Říma v únoru 1947 se zasadil u papeže Pia II. o zavedení českého vysílání rádia Vatikán. Po svém vyhoštění z vlasti r.1965 žil pak v římském nuceném exilu (zde jmenován 22.2.1965 Pavlem VI. kardinálem) až do své smrti 17.5.1969 (v Nepomucenu). Aktivně se účastnil 2.vatikánského koncilu r.1965 (památný projev O svobodě svědomí spojený s požadavkem rehabilitace Jana Husa). Protože nemohl být tehdy pochován v Československu (jak si výslovně přál), byl pohřben jako jediný novodobý kardinál v kryptě svatopetrského chrámu, jeho jednoduchý sarkofág z šedého mramoru umístěný vlevo u vchodu do České kaple však pořízen až r.1988 (I.B.Ricci) na přání Jana Pavla II. Beranovu památku připomíná i pamětní bronzová deska s bystou u vchodu do Nepomucena (Tomáš Švéda) z r.1999.

Budislav ze Švábenic, pražský biskup (+1226) - 1226 v Římě konsekrován Honoriem III., ale krátce poté zde zemřel

Božetěch, sázavský opat - 1092 přinesl do svatopetrské baziliky vlastnoručně vyřezávaný kříž

Braun Matyáš Bernard - 1699-1704 studium Michelangelova a Berniniho díla

Cibulka Josef, umělecký historik, pozdější ředitel Národní galerie - 1906-10 teologická studia na Urbanově koleji

sv.Cyril (řádové jméno řeckého misionáře a tzv.slovanského věrozvěsta **Konstantina**) - r.867 ještě jako Konstantin přinesl společně s bratrem **Metodějem** do Říma ostatky papeže sv. Klementa (z Krymu přes Moravu), ubytování v klášteře řeckých mnichů u baziliky sv. Praxedy (pamětní reliéfní deska na domě býv.řeckého kláštera), na rozdíl od Metoděje už v Římě zůstal. Vstoupil tu do benediktinské řehole a přijal nové řádové jméno Cyril (řecky Kiril). Zemřel 14.2. 869 asi ve 42 letech, pohřben v bazilice sv. Klementa, jeho ostatky uloženy 1863 nově v kapli sv. Cyrila a Metoděje, zde novodobé fresky od Nobileho (oba věrozvěsti s Kristem, Pohřeb sv. Cyrila a Schválení slovanské bohoslužby), v podzemí další fresky s cyrilometodějskými náměty z 11.st. Další Cyrilovo vyobrazení spolu s Metodějem na mozaice (Bedini podle předlohy Jana Köhlera) v pravé příčné lodi svatopetrského chrámu po stranách oltářního obrazu sv.Václava, oba věrozvěsti zobrazení i v lateránské bazilice sv.Jana po stranách vítězného oblouku. Ale teprve r.1880 se Lev XIII. zasadil o rozšíření úcty k sv.Cyrilu a Metodějovi v celé katolické církvi. R.1980 oba věrozvěsti prohlášeni Janem Pavlem II. za patrony Evropy a téhož roku jim zřízena kaple v kryptě svatopetrské baziliky (na bronzovém reliéfu 2x3 m společně se sv.Benediktem - dílo Tommsa Gismondiho). Zobrazení i na nové fresce v kolejní kapli Nepomucena. Moderní mozaikový obraz sv.Cyrila i v soukromé papežově vatikánské kapli Redemptoris Mater z r.1999.

Čapek Karel - 1923, své římské zážitky zachytil osobitým humorným způsobem v Italských listech

Černohorský Bohuslav, hudební skladatel, zvaný Padre Boemo - kol.1730

Daniel, pražský biskup - 1167 tu při své návštěvě + na mor

Deml Jakub, katolický básník - 1929 účast na české pouti

Děpolt, bratr Vladislava II. - poutnická cesta 1146, při druhé cestě 1167 tu +

Dientzenhofer Kilián Ignác, architekt - 1709-1715 předpokládaný studijní pobyt (ovlivně hlavně dílem řím.architektů Borrominiho a Guariniho), někteří autoři kladou jeho pobyt až do let 1725-31, druhá prokázaná návštěva 1734, kdy přinesl z Říma ostatky sv.Liboria (věnoval je kostelu Na Karlově)

Dietrichštejn, z Dietrichštejna, František, olomoucký biskup a kardinál (od 1599) - poprvé navštívil Řím r.1600 (svatý rok), podruhé 1623 při volbě nového papeže jako jeden z kandidátů (posléze zvolen Urban VIII.)

Dudík Beda, moravský historik - 1852 studium ve vatikánských archivech

Durych Jaroslav, katolický básník a spisovatel - autor netradičního cestopisu Římská cesta (1933), zaměřeného na poznání památek jednotlivých řeholních řádů, především jezuitů

Fanta Josef, architekt - dva studijní pobyty v letech 1890 a 1891

Feřt Václav - první redaktor českého vysílání Rádia Vatikán (od 1947)

Filla Emil, malíř - 1906 studijní pobyt

Fritz (Fritsch) Bohumír, autor sochařské výzdoby ve Střílkách - 1740

Führich Josef, malíř - 1827-29 klášter San Isidoro na Pinciu (hnutí nazarenismus)

Gindely Antonín - 1882 studium ve vatikánských archivech (po Palackém druhý český historik)

Grimm Antonín František, brněnský architekt - 1739-40 (spolupracoval s Nocolo Salvim na výstavbě fontány di Trevi)

Harrach Arnošt Vojtěch, pražský arcibiskup - 1623 přijal biskupské svěcení, 1632 jmenován kardinálem

Havel Václav - 18.12.1999 u příležitosti státní návštěvy předal papeži vánoční strom z Beskyd, umístěný poté na Svatopetrském náměstí

Hellich Josef Vojtěch, malíř - 1835

Hlávka Josef, architekt - stipendijní pobyt 1856-59

Hofbauer Klement Maria, rodák z moravských Tasovic - 1784 teologická studia, 20.5.1909 svatořečen Piem X.

Horníček Miroslav - římskou atmosféru a každodennost vtipně zachytil ve své knize Italské chvílky (1988 - s fotografiemi Pavla Koppa)

Hroznata, balohoslavený západočeský velmož (+1217) - r.1197 dvakrát u Celestina III. v Lateránu, při prvním slyšení vzal papež pod svou ochranu nově zakládaný klášter v Teplé, při druhé audienci zaměnil Hroznatovi slib pouti do Jeruzaléma za založení druhého premonstrátského kláštera (v Chotěšově), při třetí návštěvě 1201 vysvěcen Inocencem III. na podjáhna a oblečen do bílého šatu premonstrátů. 14.9. 1897 beatizován (prohlášen za blahoslaveného) Lvem XIII.

Hudeček Antonín, malíř - 1902 studijní pobyt

Hus Jan - jeho kruhový plastický portrét a reliéf s kostnickým upálením na podstavci pomníku Giordana Bruna z r.1887 (Ettore Ferrari) na náměstí Piazza Campo dei Fiori, o Husovu rehabilitaci se zasazoval od r.1965 kardinál Beran, v prosinci 1999 věnována Husově osobnosti a dílu vědecká konference pod patronací Jana Pavla II.

Hynais Josef - 1875 malířská výzdoba kaple sv.Václava v Českém poutním domě (viz Karel IV.)

Hynek, biskup olomoucký - viz **Jindřich III.**

sv. Jan Nepomucký (+1393) - 1390 navštívil Řím společně s arcibiskupem Janem z Jenštejna (viz), nejprve 31.5.1721 prohlášen Inocencem XIII. za blahoslaveného, 19.3.1729 kanonizován v lateránské bazilice sv.Jana Benediktem XIII. (pamětní deska u vchodu do křížové chodby, Nepomukův obraz v kapli sv.Františka vl. od vchodu do kříž.chodby). Nepomukovi zasvěcena kaple v kostele S.Maria dell'Anima s historizujícími obrazy: Vyhrůžování krále Václava, Zpověď královny Žofie a Nepomukova mučednická smrt. Dva novější nepomucké obrazy také v kostele S. Lorenzo in Lucina: Nepomuk u Václava IV. (Emil Holásek z Loun) a Vyplavení Nepomukova těla z Vltavy pod Karlovým mostem (Davilli). Kaple sv. Jana Nepomuckého též v kostele S.Maria delle Grazie alle Fornaci s oltářním světcovým obrazem z 18.století a se dvěma dalšími monumentálními plátny: Král Václav vyzvídá zpovědní tajemství a Král Václav vyhrůžuje Janu Nepomuckému. Nepomukovy sochy: na Berniniho kolonádě na svatopetrském náměstí, bílá mramorová socha na již.okraji Milvijského mostu přes Tiberu a další v Nepomucenu.

Jan Nepomuk Neumann (1811-60), rodák z Prachatic, filadelfský biskup v USA - 1977 svatořečen Pavlem VI. Vyobrazen ve vitráži kolejní kaple Nepomucena.

Jan z Jenštejna, 3.pražský arcibiskup (1378 - 1400), synovec Jana Očka z Vlašimi - poprvé pobýval v Římě r.1390 společně s rektorem UK Mikulášem Rakovníkem (ten tu t.r.+) a Janem Nepomuckým (viz), podruhé 1393, potřetí a natrvalo 1399 po konfliktu s Václavem IV., + zde 17.6.1400 jako titulární patriaracha alexandrijský, pohřben v bazilice sv.Praxedy (zde dnes novogot.mramorový náhrobek z r.1891), na jeho popud zaveden 1389 v celé katol.církvi svátek Navštívení P.Marie (31.5.)

Jan Očko z Vlašimi (+1380), 2.pražský arcibiskup a první český kardinál (jmenován Urbanem VI. 1378 po papežském návratu do Říma) - vyobrazen na votivním svatováclavském obrazu v poutní kapli Nepomucena

Jaromír, pražský biskup - 1075 účast na biskupské synodě

Jaromír, syn Bořivoje II. - 1132 v čele 300 českých jezdců s vojskem císaře Lothara

z Jenštejna, Jan - viz Jan z Jenštejna

Jindřich III. Berka z Dubé (zv.Hynek Žák), olomoucký biskup - 1333 založil v bazilice sv.Petra kapli a oltář sv.Václava, ještě t.r. v Římě zemřel, pochován v kryptě svatopetrského chrámu (hrob dnes neznám). Tato stará Česká kaple přemístěna po zbourání staré baziliky do vatikánských krypt, dnes vedle hrobu Pia II. a kardinála Berana, dochován nápis ze 16.století „Vincislai Regis Bohemiae ab Hincio Episcopo Olomucensi“.

Jindřich Zdík, olomoucký biskup - 1138 a 1145 diplomatická jednání

Kalista Zdeněk, historik - dvě studijní cesty 1923 a 1927, obdiv k římskému baroku vyjadřuje jeho memoárový Italský skicář

Karel IV., český král a římský císař - na Boží hod velikonoční 1355 (5.dubna) korunován na císaře Svaté říše římské ve svatopetrském chrámu, odkud pak odjel ve slavnostním průvodu s císařskou korunou na hlavě přes Andělský most a Kapitol do Lateránu. Při své druhém příjezdu do Říma 21.října 1368 (společně s manželkou Alžbětou Pomořanskou, která zde pak 1.11.korunována císařovnou) pěšky přivedl Urbana V. na bílém koni přes bránu Andělského hradu ke schodům svatopetrské baziliky a tím přerušil "babylonské zajetí" papežů v Avignonu, v Římě zůstal až do konce roku a tehdy tu také založil Český poutní dům (Hospitium Bohemorum) v ulici Via Bianchi Vecchi (latinská pamětní deska) . Král vyobrazen na votivním svatováclavském obraze, umístěném dnes v poutnické kapli Nepomucena.

Kašpar Karel, pražský arcibiskup (1931-41) a kardinál (od 1935) - 1893 vysvěcen v Římě na kněze, 1933 tu s českými poutníky a znovu pak 1939

sv.Konstantin - viz **sv.Cyril**

Koranda Václav mladší - 1462 jako člen poselstva krále Jiřího Poděbradského jednal s Piem II.

Kotěra Jan, architekt - 1897 stipendijní pobyt, 1911 genrálním komisařem umělecké výstavy

Kozák Václav, veslař - 1960 zlato na XVII. OH (dvojskif společně s Pavlem Schmidtem)

Kunc Jan, profesor brněnské konzervatoře - autor znělky Rádía Vatikán ("Kristus vítězí, Kristus kraluje"), vysílané od 1947 denně do všech koutů světa

Kupecký Jan (+1740) - 1687-1707 (v dílně Pietra Liberiho)

Levý Václav, sochař - 1854-66, Řím se mu stal druhým domovem (měl tu vlastní ateliér), podílel se i na výzdobě kaple sv.Cyrila a Metoděje v bazilice S.Clemente (1863) a spřátelil se v Římě s architektem Antonínem Barvitiem (viz).

Liebscher Antonín, malíř - 1879 studijní pobyt na doporučení komise pro výzdobu Národního divadla v Praze

Liška Jan Kryštof, malíř - 1670-76

Machar Josef Svatopluk - ze svého římského pobytu v r.1906 výtěžil umělecký, citově subjektivní a ve své době neobyčejně oblíbený soubor cestopisných fejetonů Řím (1907, jen do 1921 deset vydání!), ve kterém vyjádřil svůj obdiv k idealizované antice i protiklerikální kritiku papežství (spojenou s odsudkem římského baroka). Římské zážitky (podložené ještě dalšími dvěma návštěvami Říma) promítl i do svou dalších knih - Antika a křesťanství (1919) a Pod sluncem italským (1919).

Mánes Josef - studijní pobyt 1870 (nemocný Mánes tu vytvořil svůj poslední obraz Římské ruiny - Caracalovy thermy)

Mánes Václav - 1829-32 malířské stipendium

Masaryk Tomáš Garrigue - 18.12.1914 odjel jednat do Itálie a zde se rozhodl pro emigraci

Mathey Jean Baptiste, architekt - povolán z Říma do Prahy

Max Emanuel, sochař - 1839-49, po návratu z Říma sochy pro Karlův most (sv.Kryštof, Pieta, František)

sv.Metoděj, řecký misionář a tzv.slovanský věrozvěst - r.867 přinesl společně s bratrem **Konstantinem** do Říma ostatky papeže sv.Klementa (z Krymu přes Moravu), ubytován v klášteře řeckých mnichů u baziliky sv.Praxedy (spol. s Metodějem), při druhé návštěvě Říma 870 jmenován Hadriánem sirmijským (panonským) arcibiskupem. Při Metodějově třetí, poslední návštěvě 880 převzal Jan VIII. Moravu pod papežskou ochranu a znovu povolil užívání slovanské liturgie. Vyobrazen spolu se sv.Cyrilem na mozaice (Bedini podle předlohy Jana Köhlera) v pravé příčné lodi svatopetrského chrámu po stranách oltářního obrazu. Ale teprve r.1880 se Lev XIII. zasadil o rozšíření úcty k sv.Cyrilu a Metodějovi v celé církvi. R.1980 oba věrozvěsti prohlášeni Janem Pavlem II. za patrony Evropy, jejich památce zasvěcena i kaple ve vatikánských kryptách (viz sv.Cyril).

Mikuláš, pražský biskup - 1241 vysvěcen Řehořem IX.

Milíč Jan, z Kroměříže - při svých návštěvách a kázáních 1367 a 1369 hledal cestu jak vytrhnout církev z vlády Antikristovy (1367 dočasně uvězněn v klášteře u kostela S.Maria Aracoeli na Kapitolu)

Mlada, dcera Boleslava I. - 967 v čele přemyslovského poselstva jednajícího o založení pražského biskupství, pod vlivem své římské cesty založila ženský benediktinský klášter na Pražském hradě

Mysliveček Josef, hudební skladatel zvaný "Il divino Boemo" (božský Čech) - + v Římě 1781 ve věku 44 let, pohřben v kostele S.Lorenzo in Lucino (pamětní deska s oválnou podobiznou a česko-italským nápisem z r.1992, další starší pamětní deska v nepřístupné kryptě). Tamtéž v kapli sv.Jana Nepomuckého skladatelova bronzová bysta z r.1994 (V.Oppl).

Nedvěd Pavel, fotbalista - 1996-2001 hráč a hvězda klubu Lazio Roma

Nejedlý Oldřich, fotbalista - nejlepší střelec římského mistrovství světa 1934 (pět gólů)

Nejedlý Otakar, malíř - 1896 studijní pobyt

Němeček Bohumil, boxer - 1960 zlato na XVII.OH

Nepomucký, Nepomuk - viz sv.Jan Nepomucký

Neumann Jaromír, umělecký historik - svůj obdiv k antice, ale zvláště k římskému baroku vyjádřil v uměleckém cestopisu Itálie (1978)

Oliva Otmar, sochař - od 1993, autor pamětních medailí k 20.výročí pontifikátu Jana Pavla II. (1999)

Ondřej, pražský biskup - 1215 účast na IV.lateránském koncilu (společně s olomouckým biskupem Robertem) a zároveň v lateránské bazilice vysvěcen na biskupa Inocencem III., po roztržce s Přemyslem Otakarem I. přichází 1216 do Říma podruhé, zde také 1224 zemřel.

Palacký František - 1837 studium ve vatikánských archivech (k papežským písemnostem se dostal jako druhý historik na světě díky přímluvě rakouského vyslance hraběte Lützowa, archiválie však studoval v bytě kardinála bibliotekáře Mariniho), především zkoumal papežská registra z let 1216-1306 (jako výraz uznání dostal od papeže zlatou růží)

Palach Jan - kovová plastika z r.1970 (V.Colbertaldo) v olympijské vesnici (dnes stud.koleje) připomínající Palachovo sebeobětování upálením v r.1969

Pelikán Jiří, bývalý reformní komunista a ředitel dubčkovské Čs.televize - v římském exilu od r.1969 až do své smrti 26.6.1999, vydával tu Listy, podporoval čs.disidenty a 12 let byl poslancem za Italskou socialistickou stranu v Evropském parlamentu

z Pernštejna, Maxmilián, poslední z perněstejnského rodu - + v 18 letech v Římě r.1593, pohřben v bazilice S.Maria Maggiore (náhrobní deska s portrétní bystou z r.1600)

Petr z Aspeltu, kancléř Václava II. - 1297 diplomatická jednání

Petr Jan Václav, malíř, rodák z Karlových Varů - 1774-1812

Plánička František, brankář - hrdina čs.mužstva na římském mistrovství světa 1934

Prachner Petr, sochař - 1765

Preisler Jan, malíř - 1902 studijní pobyt

sv.Prokop - r.1204 prohlášen za svatého v lateránské bazilice sv.Jana Inocencem III., vyobrazen na votivním svatováclavském obraze v poutní kapli Nepomucena

z Rabštejna, Prokop - 1462 vedoucí poselstva krále Jiřího z Poděbrad při jednání s Piem II.

Riegrová-Palacká Marie, vlastenka a Palackého dcera - + 29.3.1891 v ulici Via Maria Dionigi č.29 (pamětní deska s oválnou reliéfní podobiznou z r.1924)

Robert, olomoucký biskup - 1215 účast na IV.lateránském koncilu (společně s pražským biskupem Danielem)

Sakař Josef, architekt - 1881 studium římské antiky a renesance

Schnirch Bohuslav, sochař - 1971-73 studijní pobyt

Schulz Josef, architekt - 1868-70 studijní pobyt

Schwarzenberk, Bedřich kníže, pražský arcibiskup - 1869 účast na 1.vatikánském koncilu

Slavata Jan Karel Jáchym (řádovým jménem Felix) - poslední ze slavatovského rodu, + v Římě 1712 jako generální prokurátor karmelitánského řádu

Sobek Matouš Ferdinand, z Bilenberka, pražský arcibiskup - 1671 vymohl u Klementa X. rozšíření svátku sv.Václava o celém katol.světě

Stojan Antonín Cyril, pozdější olomoucký arcibiskup - 1881 účast na děkovné pouti Slovanů

Škréta Karel - 1630-35, získal tu proslulost jako portrétista

Štefánik Milan Rastislav - 8.-10.4.1918 účast na Kongresu neplnoprávných národů Rakouska-Uherska, při druhé návštěvě 24.5.1918 předán prapor 6.čs.divizi na slavnostní přehlídce před Kapitolem (před pomníkem Viktora

Emanuela - existuje filmové zachycení této události), poprvé přitom vzdána pocta pozdější národní hymně Kde domov můj

Tkadlík František, malíř, pozdější ředitel Akademie výt.v. umění v Praze - za studijního pobytu 1825-32 se stal stoupencem hnutí nazarenismus

Tomášek František, pražský arcibiskup (1978-91) a kardinál (od 1977) - aktivní účastník 2.vatikánského koncilu 1965, 12.listopadu 1989 osobní účast na svatořečení Anežky České

Trochta Štěpán, litoměřický biskup a kardinál - 1971 účast na zasedání biskupského synodu, 1973 jmenován Pavlem VI. kardinálem

Tulka Josef, malíř - 1879 přijel na studijní pobyt na doporučení komise pro výzdobu Národního divadla v Praze, po r.1881 tu zemřel v Římě v neznámém klášteře.

Tyrš Miroslav, zakladatel Sokola - 1875-76 studium antického a renesančního sochařství (hlavně díla Michelangelova), estetické poznatky promítal do oblasti tělesné výchovy v duchu antické kalokagathie (rovnováha těla a ducha, krásy a dobra).

sv.Václav - oltářní obraz v tzv.České kapli v pravé příčné lodi svatopetrského chrámu (Angelo Caroselli) - jediné zpodobnění národního světce v této bazilice (svatováclavský oltář v nové bazilice vysvěcen 1628), v apsidě kaple ještě obraz Krista Spasitele s vyobrazením Václavova křtu a zavraždění. Původní svatováclavský oltář, založený r.1333 olomouckým biskupem Jindřichem III. Berkou řečeným Hynkem Žákem (viz), býval v další České kapli v kryptě baziliky (zde dochován nápis ze 16.století: "Altare Sancti Vincislai Regis Bohemiae ab Hincio Episcopo Olomucensi"). Kopie středověkého oltářního obrazu dnes v poutnické kapli Nepomucena, v této koleji i světcova moderní dřevěná socha. Nejstarší římské vyobrazení sv.Václava z 13.století se ale nalézají v předsíni chrámu S.Maria in Trastevere (v Zátibeří). Moderní mozaikový obraz sv.Václava i v soukromé papežově vatikánské kapli Redemptoris Mater z r.1999.

z Vlašimi, Jan Očko - viz Jan Očko

Vlk Miloslav, současný pražský arcibiskup a kardinál - titulář kostela Santa Croce in Gerusalemo.

sv.Vojtěch (latinsky **Adalbertus**), 2.pražský biskup - první pobyt 988-92 (klášter sv.Bonifáce a Alexia na Aventinu, společně s bratrem Radimem), druhá návštěva 995-96 (opět Aventin), po jeho mučednické smrti založil císař Ota III. r.999 na jeho památku baziliku S.Adalberto (dnešní S.Bartolomeo) na Tiberském ostrově. Zde se nalézají i nejstarší Vojtěchova podobizna, a to z konce

11.století (reliéf na mramorovém okruží studny, dnes před hl.oltářem). Tamtéž v kapli sv.Vojtěcha umístěna urna se světcovým ostatkem, moderně upravená a doplněná reliéfem u příležitosti tisíciletí pražského biskupství v r.1973, světec tam zobrazen i na barokním obraze Nanebezetí P.Marie. Vojtěch vyobrazen také na votivním svatováclavském oltáři v poutní kapli Nepomucena i na moderní fresce v kolejni kapli tamtéž.

Weirich Ignác, sochař - 1894-1915 práce v ateliéru sochaře Canovy v Benátském paláci, pamětní deska z r.1958 v atriu Benátského paláce

Werich Jan - ve svých Italských prázdninách věnuje "věčnému městu" dvě kapitoly (Řím a Z Říma), hlavně se tu všímá architektury města a na rozdíl od Machara tu nachází více baroka než antiky, opěvuje spíše zastrčené malé kostelíky (S.Lorenzo), vybízející k tichému rozjímání

Zátopková Dana, atletka - 1960 zlato na XVII.OH (hod oštěpem)

Zdík Jindřich, olomoucký biskup - 1138 jednání s Inocencem II. o misijní cestě do Prus, druhá návštěva 1145

sv. Zdislava, manželka Havla z Lemberka - blahoslavena 1907 Piem X. jako "žena svatého života", svatořečena 1996 Janem Pavlem II.

Zeyer Julius - 1883

Zikmund Lucemburský, český král - 31.5. 1433 korunován Evženem IV. v svatopetrském chrámu na císaře Svaté říše římské. Tato událost zachycena na středních bronzových vratech chrámu sv.Petra od florentského mistra Antonia Filareta z let 1439-45 (v levé spodní polovině nad Pavlovým umučením).

Zítek Josef, architekt - postgraduální studium architektury 1858-62

Zrzavý Jan, malíř - 1923 a 1934

Ženíšek František, malíř - 1879 studijní pobyt na doporučení komise pro výzdobu Národního divadla v Praze

Bohemi in Roma

Summary

The author, prof. PhDr. Jan Kumpera from the History Department of the University of West Bohemia in Plzeň, drew on standard encyclopaedic and biographical manuals as well as literary works listed in the alphabetical survey of Czech visitors in Rome. Out of a large number of guides, the highest information value (also with respect to Czech connections) is displayed by the book *Cesty po Římě*, written up by Jaromír Ryska and co-edited by Vojtěch Hrubý and Jaroslav V. Polc (3rd edition, Rome 1991), and the publication *Česká zastavení v Římě* by Jana Koudelková (Prague 2000).

Bohemi in Roma

Zusammenfassung

Author, Prof. PhDr. Jan Kumpera von dem Lehrstuhl der Geschichte der Westböhmisches Universität in Pilsen, schöpfte von den standarden enzyklopädischen und biographischen Handbüchern und auch von den literarischen Werken, die in der alphabetischen Übersicht von tschechischen Besuchern in Rom angegeben sind. Von vielen Reiseberichten ist von dem größten Informationswert (auch hinsichtlich der tschechischen Fügungen) das Buch *Wege in Rom*, das von Jaromír Ryska in der Zusammenarbeit mit Vojtěch Hrubý und Jaroslav V. Polc (3. Ausgabe Rom 1991) aufgestellt wurde und noch die Publikation von Jana Koudelková *Tschechische Aufenthalte in Rom* (Prag 2000).